

INHOUD

De Groene Jager

7

[*Lucien Leuwen*]

169

Aantekeningen

581

Nawoord

601

Bibliografie

605

De Groene Jager

Racine was een laffe, achterbakse huichelaar, want hij heeft Nero sprekend opgevoerd; net zoals Richardson, die puriteinse, jaloerse boekdrukker, vast en zeker een fenomenale rokkenjager was, want hij heeft *Lovelace* bedacht.

De schrijver van de roman, o welwillende lezer! die u, als u over veel geduld beschikt, gaat lezen is een republikein die dweept met Robespierre en Couthon. Maar tegelijkertijd verlangt hij hartstochtelijk naar de terugkeer van de oudste tak van het koningshuis en de heerschappij van Lodewijk XIX.

Mijn uitgever heeft me verzekerd dat mij al dit moois kwalijk genomen zal worden, niet uit boosaardigheid, maar omdat de Fransen van de negentiende eeuw niet erg nadenken bij wat ze lezen: door de kranten zijn ze zover gebracht.

Als een roman het ook maar even waagt de gewoontes van onze samenleving te beschrijven, vraagt de lezer nog voordat hij enige sympathie voor de personages opvat: 'Aan welke kant staat deze man?' Ziehier het antwoord: de schrijver is simpelweg een gematigde aanhanger van de grondwet van 1830. Daarom heeft hij het aangedurfd gedetailleerde gesprekken zowel van republikeinen als van legitimisten weer te geven zonder aan deze elkaar bestrijdende partijen meer absurditeiten toe te schrijven dan daar in werkelijkheid te vinden zijn, zonder er karikaturen van te maken, voorwaar een riskante beslissing waardoor beide partijen de schrijver misschien zullen zien als een fanatieke aanhanger van de zienswijze van de tegenpartij.

De schrijver zou voor geen goud onder een democratisch bewind als het Amerikaanse willen leven, om de eenvoudige reden dat hij liever de gunsten van de minister van Binnenlandse Zaken wil winnen dan die van de kruide-nier op de hoek.

Als het om extreme partijen gaat, lijken die welke het laatst zijn ontstaan altijd de belachelijkste. Overigens, wat een treurige tijd waarin de uitgever van een luchthartige roman aan de auteur dringend een voorwoord als dit hier vraagt! Ach, hoeveel beter zou het zijn geweest om tweeënhalve eeuw eerder geboren te zijn, onder Henri IV in 1600!

De ouderdom is gesteld op orde en is voor alles bang. Onze in 1600 geboren auteur had zich op zijn oude dag gemakkelijk geschikt in het verlichte despotisme van koning Lodewijk XIV en zijn regering, dat ons zo fraai

beschreven wordt door het genadeloze talent van de hertog de Saint-Simon. Hij was waarheidsgetrouw, maar hij wordt boosaardig genoemd.

Als de schrijver van deze onbeduidende roman nu toevallig eens dicht bij de waarheid was gekomen, zou hem dan hetzelfde verwijt worden gemaakt? Hij heeft al het mogelijke gedaan om dat verwijt op geen enkele manier te verdienen. Toen hij zijn personages beschreef gaf hij zich over aan de zoete illusies van zijn kunst, en zijn geest was ver verwijderd van bittere haatgevoelens. Als de schrijver tussen twee intelligente mensen zou moeten kiezen, de een extreem republikeins, de ander extreem legitimistisch, zou zijn geheime voorkeur naar de aardigste uitgaan. In het algemeen zou de legitimist elegantere manieren hebben en méér amusante verhalen kunnen vertellen. De republikein zou hartstochtelijker zijn en ook simpeler en jeugdiger in zijn optreden. Nadat de schrijver deze tegenovergestelde kwaliteiten met elkaar heeft vergeleken, kiest hij voor de aardigste van de twee en hun politieke opvattingen hebben op die keuze geen enkele invloed.

TWEEDE ECHTE VOORWOORD

Dit boek is eerlijk en simpel geschreven, het is er absoluut niet op uit bedekte toespelingen te maken en het heeft zelfs geprobeerd er een paar te vermijden. Maar de schrijver is van mening dat, de hartstocht van de held uitgezonderd, een roman een spiegel moet zijn.

Als met het oog op de politie publicatie niet verstandig is, wachten we nog tien jaar.

2 augustus 1836

DERDE VOORWOORD

Er was eens een man die koorts had en kinine had geslikt. Hij had het glas nog in zijn hand en terwijl hij vanwege de bittere smaak zijn gezicht in een grimas trok, keek hij in de spiegel en zag dat hij bleek en zelfs een beetje groen was. Hij zette zijn glas snel weg, stortte zich op de spiegel en sloeg die aan stukken.

Dat wordt misschien het lot van het nu volgende boek. Ongelukkigerwijs vertelt het geen handeling die honderd jaar geleden is gebeurd, de personages zijn tijdgenoten; ze leefden, lijkt me, twee of drie jaar geleden. Is het de schuld van de schrijver als er een paar uitgesproken legitimisten bij zijn en als anderen praten als republikeinen? Moet de auteur zichzelf dan tegelijkertijd zien als legitimist én republikein?

Eerlijk gezegd – en uit angst voor iets ergers zijn we wel gedwongen deze serieuze bekentenis af te leggen – zou de schrijver wanhopig zijn als hij in New York moest leven. Hij zoekt liever de gunsten van Guizot dan die van zijn schoenmaker. In de literatuur van de negentiende eeuw voert de democratie noodzakelijkerwijs tot de heerschappij van middelmatige, fatsoenlijke, bekrompen en *laag-bij-de-grondse* mensen, literair gesproken dan.

21 oktober 1836

EEN ANDER BEGIN

To the happy few

Er woonde in Parijs eens een familie die gespaard was gebleven voor platvloerse ideeën dankzij de vader, die over veel esprit beschikte en bovendien wist wat hij wilde. – Lord Byron

HOOFDSTUK EEN

Welwillende lezer,

Hoor hoe ik u aanspreek. Heus, als u niet welwillend bent en niet bereid om de woorden en daden van de serieuze personages die ik u ga voorstellen met een open geest tegemoet te treden, als u de schrijver zijn gemis aan hoogdravendheid, aan morele bedoelingen, enz., enz., niet wilt vergeven, zou ik u aanraden niet verder te lezen. Dit verhaal werd geschreven met de gedachte aan een klein aantal lezers die ik nooit heb ontmoet en die ik tot mijn spijt ook nooit zal ontmoeten: met bijzonder veel plezier zou ik mijn avonden met ze hebben doorgebracht!

In de hoop door die lezers begrepen te worden heb ik mij, ik geef het toe, niet gedrongen gevoeld kritiek te bestrijden die te kwader trouw is en evenmin kritiek die voortkomt uit een slecht humeur. Om elegant, academisch, welbespraakt enz. te zijn is er een talent nodig waarover ik niet beschik, en vervolgens nog honderdvijftig bladzijden vol holle frasen; en dan zouden die honderdvijftig bladzijden alleen nog in de smaak zijn gevallen bij serieuze mensen die al bij voorbaat geneigd zijn schrijvers als de man die zich hier in alle bescheidenheid aan u voorstelt te haten. Deze achtenswaardige personen zijn mij in het echte leven al te veel tot last geweest om nu ook nog te verdragen dat ze mijn plezier vergallen als ik schrijf voor de Bibliothèque bleue.

Adieu, waarde lezer, zorg ervoor dat u de rest van uw leven niet doorbrengt met bang zijn en haten.

Cityold, de ... 1837.

HOOFDSTUK

I

Lucien Leuwen was van de *École polytechnique* gestuurd omdat hij op het verkeerde moment de straat was op gegaan, namelijk op een dag dat hij net als al zijn kameraden binnen moest blijven: het was in de tijd van een van die vermaarde dagen in juni, april of februari 1832 of 1834.

Een stuk of wat nogal dwaze jongelui, die niettemin over een behoorlijke dosis moed beschikten, waren van plan de koning af te zetten, en op de *École polytechnique*, een broedplaats van dwarsliggers (die bij de meester van de Tuilerieën niet hoog stond aangeschreven), was een streng uitgaansverbod van kracht. Daags na zijn uitstapje werd Lucien als republikein naar huis gestuurd. Hoewel hij aanvankelijk diepbedroefd was vond hij voor zijn rampspoed nu al twee jaar troost in de omstandigheid dat hij geen twaalf uur per dag meer hoefde te werken. Hij kwam zijn tijd heel goed door thuis bij zijn vader, een levensgenieter en rijke bankier, die in Parijs een buitengewoon prettige woning bezat.

Leuwen senior, een van de vennoten van de beroemde firma Van Peters, Leuwen & Co., was maar voor twee dingen op de hele wereld bang: voor vervelende mensen en vochtige lucht. Hij had altijd een goed humeur, sloeg tegenover zijn zoon nooit een serieuze toon aan en had hem toen hij van school kwam voorgesteld één dag per week op de bank te werken, op donderdag, de dag waarop de belangrijke post voor Holland werd verstuurd. Voor iedere donderdag waarop Lucien werkte keerde de kassier hem tweehonderd francs uit en soms betaalde hij ook een paar kleine schulden, waarbij mijnheer Leuwen dan opmerkte:

‘Een zoon is een door de natuur gegeven schuldeiser.’

Soms plaagde hij die schuldeiser.

‘Weet je,’ zei hij eens, ‘wat we op je marmeren grafsteen op Père-Lachaise laten zetten als we zo ongelukkig zouden zijn je te verliezen?’

“*Siste viator!* Hier rust Lucien Leuwen, republikein, die twee jaar lang een onophoudelijke strijd voerde tegen sigaren en nieuwe laarzen.”

Op het moment waarop we met hem kennismaken dacht deze sigarenvijand nauwelijks meer aan de Republiek, die te lang op zich liet wachten.†

† Dit naar de mening van onze held, die in de war is en zich zal beteren. (*Noot van Stendhal*)

‘Trouwens,’ zei hij bij zichzelf, ‘als de Fransen het prettig vinden om met straffe hand door een monarch bestuurd te worden, waarom zouden we ze daar dan van afhouden? De meerderheid houdt kennelijk van dat schijnheilige mengsel van huichelarij en leugen dat *constitutionele monarchie* wordt genoemd.’†

Omdat zijn ouders niet probeerden zijn leven al te veel te regelen, bracht Lucien zijn tijd door in de salon van zijn moeder. Mevrouw Leuwen, die nog jong was en heel mooi, stond in hoog aanzien; de betere kringen schreven haar een uitzonderlijke intelligentie toe. Een strenge rechter zou haar evenwel een overdreven gevoeligheid hebben kunnen aanrekenen en een al te grote minachting voor het geschreeuw en de brutaliteit van onze succesvolle jongelui. Deze trotse en bijzondere geest verwaardigde zich zelfs niet aan haar minachting uitdrukking te geven en verviel bij het minste blijk van banaliteit of aanstellerij in een onverzettelijk stilzwijgen.

Mevrouw Leuwen kreeg vaak een hekel aan bijzonder onschuldige dingen, alleen omdat ze er voor het eerst van had gehoord bij mensen die te veel lawaai maakten.

De diners die mijnheer Leuwen gaf waren in heel Parijs beroemd; vaak waren ze alleruitstekendst. Op sommige dagen ontving hij personen die geld hadden of ambitie, maar die heren behoorden niet tot de vriendenkring van zijn vrouw. Zo werd dat gezelschap niet bedorven door het beroep van mijnheer Leuwen. Geld was daar niet de enige verdienste en werd er, ongelooflijk genoeg, zelfs niet als het hoogste goed gezien. In die salon, waarvan het meubilair honderdduizend francs had gekost, haatte men niemand (een vreemd contrast!), maar men lachte er graag en dreef er bij gelegenheid flink de spot met allerlei soorten uiterlijk vertoon, te beginnen met dat van de koning en de aartsbisschop.

Zoals u begrijpt was de conversatie niet nuttig voor het maken van promotie en het veroveren van *goede posities*. Ondanks dit bezwaar, dat veel mensen op een afstand hield die men kon missen als kiespijn, was het geen sinecure om tot de vriendenkring van mevrouw Leuwen te worden toegelaten. Dat gezelschap zou in hoog aanzien hebben gestaan als mevrouw Leuwen het gemakkelijker toegankelijk had willen maken, maar je moest aan heel wat voorwaarden voldoen om toegelaten te worden. Het enige doel van mevrouw Leuwen was het amuseren van een echtgenoot die twintig jaar ouder was dan zij en van wie bekend was dat hij het heel goed kon vinden met de meisjes van de Opéra. Ondanks genoemde bezwaren en hoe plezierig haar salon ook was, mevrouw Leuwen was alleen volmaakt gelukkig als ze haar echtgenoot daar ook zag.

† Hier spreekt een republikein. (*Noot van Stendhal*)

Men vond in haar vriendenkring dat Lucien een elegant voorkomen, een zekere eenvoud en iets heel gedistingeerd in zijn manieren had, maar verder gingen de loftuitingen niet: hij gold niet als een man van esprit. Zijn werkdrijf, een bijna militaire opvoeding en de vrijmoedige taal van de *École polytechnique* hadden geresulteerd in een algeheel ontbreken van iedere vorm van geaffecteerdheid. Hij was er voortdurend op bedacht te doen wat hem op dat moment het beste beviel, en zeker hield hij niet genoeg rekening met *de anderen*.

Hij vond het jammer dat hij zijn schooldegen niet meer kon dragen, omdat mevrouw Grandet, een bijzonder knappe vrouw die succes had aan het nieuwe hof, tegen hem had gezegd dat die hem zo goed stond. Verder was hij vrij groot en reed hij uitstekend paard. Door zijn mooie donkerblonde haar werd zijn nogal onregelmatige gezicht, waarvan de te grove trekken vrijmoedigheid en levendigheid uitstraalden, extra aantrekkelijk. Maar, moeten we toegeven, zijn manieren hadden niets van iemand die geen tegenspraak duldt, helemaal niets van een kolonel uit het Théâtre du Gymnase en nog minder de gewichtige en bestudeerd hooghartige toon van een jonge ambassade medewerker. Absoluut niets in zijn manieren drukte uit: 'Mijn vader bezit tien miljoen.' Onze held had dus helemaal niet het modieuze uiterlijk dat in Parijs voor driekwart de schoonheid bepaalt. En, onvergeeflijk in deze gekunstelde eeuw, Lucien zag er zorgeloos en onbezonnen uit.

'Hoe kun je zo'n prachtige positie toch zo verknoeien!' zei op een goede dag zijn neef Ernest Dévelroy, een jonge geleerde die al schitterde in de *Revue de **** en drie stemmen had gekregen voor de *Académie des Sciences morales*.

Ernest zei die woorden in de cabriolet van Lucien, toen hij zich naar de soiree van mijnheer N*** liet rijden, een *liberaal* uit 1829 met grootse en goedaardige ideeën, die tot nu toe voor veertigduizend francs aan baantjes had verzameld en de republikeinen de *schande van de menselijke soort* noemde.

'Als je een beetje serieus zou zijn, als je niet om de onbenulligste stomiteit zou lachen, kon je in de salon van je vader en zelfs daarbuiten een van de beste leerlingen van de *École polytechnique* zijn die vanwege hun overtuiging zijn weggestuurd. Kijk naar je kameraad Coffe, net als jij weggejaagd, arm als Job en aanvankelijk bij wijze van gunst toegelaten tot de salon van je moeder; en wat een aanzien geniet hij intussen niet bij de miljonairs en de pairs de France? Zijn geheim is heel eenvoudig, iedereen kan het hem nadoen: hij ziet er ernstig uit en zegt niets. Zorg dus dat je er af en toe ook wat somber uitziet. Alle mannen van jouw leeftijd willen belangrijk zijn; dat zou je in vierentwintig uur bereikt hebben, arme jongen, zonder dat je er iets voor hoeft te doen, en je laat dat zomaar schieten! Iemand die jou ziet, zou zeggen: een kind en, wat erger is, een tevreden kind. Je begint die naam al te krijgen, ik waarschuw je maar, en ondanks de miljoenen van je vader tel

je nergens mee; het ontbreekt je aan geloofwaardigheid, je bent alleen maar een vriendelijke scholier. Op je twintigste is dat bijna belachelijk, en om jezelf helemaal de grond in te boren ben je uren bezig je toilet te maken en dat weten de mensen.'

'Om bij jou in de smaak te vallen,' zei Lucien, 'moet je een rol spelen, niet-waar? En wel die van de *neerslachtige man*! En wat geeft de samenleving me in ruil voor mijn ellende? En die narigheid zou altijd maar doorgaan. Zou ik niet zonder een spier te vertrekken moeten luisteren naar de lange preken over politieke economie van markies D*** en naar het gejammer van de eerwaarde R*** over de eindeloze gevaren van de verdeling van erfenissen tussen broers, die het burgerlijk wetboek voorschrijft? Ten eerste weten die heren misschien niet eens waar ze het over hebben en ten tweede, en dat is waarschijnlijker, zouden ze de stommelingen die hen geloven totaal belachelijk vinden.'

'Wel, weerleg hun argumenten, begin een discussie, het publiek is op je hand. Wie zegt je dat je het met alles eens moet zijn? Wees serieus, spée! een ernstige rol.'

'Ik zou bang zijn dat de *ernstige rol* binnen een week werkelijkheid zou worden. Wat kan de steun van de wereld me schelen? Ik wil niets van de wereld. Ik zou er geen drie goudstukken voor over hebben om lid van je Académie te worden; hebben we net niet gezien hoe B*** gekozen is?'

'Maar de wereld zal je vroeg of laat rekenschap vragen over de plaats die ze jou, alleen vanwege de miljoenen van je vader, heeft geschonken. Als de wereld zich aan je onafhankelijkheid ergert, vindt ze heus wel een aanleiding om je te pakken te nemen. Grillig als ze is verwijst ze je dan op een dag naar de laagste regionen. Je bent inmiddels gewend om overal plezierig ontvangen te worden en ik zal dan zien hoe wanhopig je bent, maar dan is het te laat. Je zult de noodzaak voelen iets te zijn, deel uit te maken van een groep die je steunt als dat nodig is, en je wordt een hartstochtelijk liefhebber van paardenrennen; dan vind ik het minder idioot lid van een Académie te zijn.'

De preek eindigde omdat Ernest uitstapte voor de deur van de verrader met de twintig baantjes. 'Mijn neef is een grappige kerel,' zei Lucien bij zichzelf, 'hij lijkt net mevrouw Grandet, die beweert dat het belangrijk voor me is dat ik naar de mis ga: *dat is absoluut noodzakelijk, vooral als je een groot fortuin te verwachten hebt en geen beroemde naam draagt*. Nou, ik zou wel gek zijn als ik vervelende dingen ging doen! Wie let er op me in Parijs?'

Zes weken na de preek van Ernest Dévelroy liep Lucien in zijn kamer op en neer. Hij volgde heel nauwkeurig het patroon van een kostbaar Turks tapijt; mevrouw Leuwen had het op een dag dat haar zoon verkouden was uit haar eigen kamer laten halen en bij hem laten neerleggen. Bij dezelfde gelegenheid

had Lucien een prachtige, maar wonderlijke kamerjas gekregen, in de kleuren blauw en goud, en een warme lange broek van purperrood kasjmier.

In die kleding zag hij er gelukkig uit, hij glimlachte. Iedere keer als hij door zijn kamer liep keek hij een beetje opzij, maar zonder stil te staan; hij keek naar een canapé en op die canapé lag een groen uniform met purperrode biezen, een uniform met daarop de epauletten van tweede luitenant.

Dat was geluk.

HOOFDSTUK

2

Omdat mijnheer Leuwen, de beroemde bankier, diners van grote klasse gaf die bijna volmaakt waren en hij toch niet moralistisch, vervelend of ambitieus was, maar alleen een beetje eigenaardig en apart, had hij vele vrienden. Die vrienden echter, en dat was een ernstige vergissing, werden niet zó gekozen dat ze de achting die hij genoot en zijn maatschappelijke invloed vergrootten. Het waren vooral van die spotters en pleziermakers die zich misschien 's morgens serieus met hun vermogen bezighouden, maar 's avonds overal de draak mee steken, naar de Opéra gaan en zeker de regering niet lastigvallen over de manier waarop die tot stand is gekomen, want dan zouden ze zich boos moeten maken, kritiek moeten uiten, ongelukkig moeten zijn.

Die vrienden hadden tegen de verantwoordelijke minister gezegd dat Lucien zeker geen Hampden was, noch een fanatieke Amerikaanse vrijheidsstrijder of een man die weigerde belasting te betalen als er geen begroting was, maar heel gewoon een jongeman van twintig jaar die net zo dacht als iedereen. Dientengevolge was Lucien nu al zesendertig uur tweede luitenant bij het 27ste regiment lansiers, dat purperen biezen draagt en bovendien beroemd is om zijn uitzonderlijke dapperheid.

'Moet ik het jammer vinden van het 9de, waar ook een vacature was?' zei Lucien bij zichzelf, vrolijk een sigaartje opstekend dat hij net had gedraaid met zoethoutpapier dat hem uit Barcelona was gestuurd. 'Het 9de heeft lichtgele biezen... dat staat vrolijker... ja, maar het is minder voornaam, minder streng, minder militair... Ach! militair! we zullen wel nooit ten strijde trekken met deze door een volksvertegenwoordiging betaalde regimenten! Het belangrijkste voor een uniform is dat het er op een bal mooi uitziet, en lichtgeel staat vrolijker...

Wat een verschil! Indertijd, toen ik naar de *École polytechnique* ging en mijn eerste uniform kreeg, kon de kleur me weinig schelen. Ik dacht aan flinke stukken geschut die inderhaast werden opgesteld onder het donderend vuur van de Pruisische artillerie... Wie weet? Misschien valt mijn 27ste regiment lansiers nog eens die prachtige *doodskophuzaren* aan over wie Napoleon zo gunstig spreekt in zijn communiqué uit Jena! Maar om werkelijk met plezier te vechten,' voegde hij eraan toe, 'zou het vaderland echt in de strijd geïnteresseerd moeten zijn, want als het er alleen maar om gaat een goede indruk

te maken op die *rustplaats in de modder* waardoor het buitenland zo brutaal is geworden,† is het zeker niet de moeite.’ En al het plezier om het gevaar te trotseren, om als een held te vechten werd voor hem van zijn glans beroofd. Uit liefde voor het uniform probeerde hij te denken aan de voordelen van het beroep: bevorderingen, onderscheidingen, geld... ‘Laten we meteen maar, waarom niet, de Duitsers of de Spanjaarden gaan plunderen zoals N*** of N*** dat hebben gedaan.’

Doordat zijn mond een grote afkeer uitdrukte, viel het sigaartje op het mooie tapijt, het cadeau van zijn moeder. Hij raapte het snel op. Hij was al een ander mens. Zijn weerzin tegen de oorlog was verdwenen.

‘Ach wat!’ zei hij, ‘nooit zullen Rusland of de andere dictaturen ons de *drie dagen* vergeven. Het is dus goed om het gevecht aan te gaan.’

Toen hij zijn zorg over het onwaardige contact met mensen die vooral uit waren op bezoldigingen eenmaal opzij had gezet, gleed zijn blik weer naar de canapé waar de militaire kleermaker zojuist het uniform van tweede luitenant had neergelegd. Hij stelde zich de oorlog zo ongeveer voor als schietoefeningen met kanonnen in het bos van Vincennes.

Misschien zou hij gewond raken! En toen zag hij zich naar een hut in Schwaben of Italië vervoerd worden waar een betoverend meisje wier taal hij niet kende hem verzorgde, eerst uit menslievendheid, en daarna... Toen zijn twintigjarige verbeelding genoeg had van het geluk een fris, onbevangen boerenmeisje lief te hebben, was het een jonge hofdame die door een onbehouden echtgenoot naar de oevers van de Sesia was verbannen. Eerst stuurde ze haar kamerdienaar met de opdracht verbandpluksel voor de jeugdige gewonde te brengen en een paar dagen later verscheen ze zelf aan de arm van de dorpspastoor.

‘Maar nee,’ ging Lucien verder, zijn wenkbrauwen fronsend en plotseling denkend aan de grappen waarop zijn vader hem de vorige dag had getrakteerd, ‘ik ga alleen maar oorlog voeren tegen sigaren. Ik word een steunpilaar van het militaire café in het naargeestige garnizoen van een slecht bestraat stadje. Mijn ontspanning bestaat ’s avonds uit biljarten en bier drinken en soms, ’s morgens, uit een koolstronkengevecht tegen smerige arbeiders die van honger omkomen... Op zijn hoogst sneuvel ik als Pyrrhus, door een kamerpo (een dakpan) die door een oude tandeloze vrouw uit een raam van de vijfde verdieping wordt gegooid! Wat een roem! Mijn ziel zal nog raar opkijken als ik in de volgende wereld aan Napoleon word voorgesteld.

“U kwam waarschijnlijk om van de honger,” zal hij zeggen, “dat u dit beroep hebt gekozen?” “Nee, generaal, ik hoopte in uw voetsporen te treden.”

† Deze jongeman spreekt nog de taal van zijn vroegere partij; hier is een republikein aan het woord. (*Noot van Stendhal*)

En Lucien barstte in lachen uit. ‘Onze bestuurders zitten te onvast in het zadel om een echte oorlog te riskeren. Een korporaal als Hoche zou op een goede ochtend uit het gelid treden en tegen de soldaten zeggen: “Vrienden, laten we naar Parijs optrekken en laten we iemand eerste consul maken die zich niet laat vernederen door Nicolaas.”†

Maar ik wil dat de korporaal slaagt,’ vervolgde hij wijsgerig, zijn sigaartje weer aanstekend. ‘Als het volk eenmaal echt kwaad is en naar roem verlangt, zeg dan de vrijheid maar vaarwel. De journalist die ook maar de minste twijfel uitspreekt over het rapport van de laatste veldslag, wordt als een verrader beschouwd. Er zal luid geroepen worden dat hij een bondgenoot van de vijand is. Hij zal worden afgemaakt, zoals dat bij de Amerikaanse republikeinen wordt gedaan. En andermaal zullen we uit zucht naar roem minder op de vrijheid letten... Een vicieuze cirkel... en zo tot in het oneindige.’

Men ziet dat onze tweede luitenant niet helemaal vrij was van de ziekte van het *te veel redeneren*, die de jongelui van onze tijd verlamt en een soort oude vrouwtjes van ze maakt. ‘Hoe het ook zij,’ sprak hij plotseling, terwijl hij zijn uniform paste en zich in de spiegel bekeek, ‘iedereen zegt dat je iets moet zijn. Nou, ik zal *lansier* zijn. Als ik het vak onder de knie heb kijken we verder.’

’s Avonds, toen hij voor het eerst van zijn leven epauletten droeg, brachten de schildwachten van de Tuilerieën hem de militaire groet. Hij was dronken van vreugde. Ernest Dévelroy, een *echte intrigant* die iedereen kende, begeleidde hem naar luitenant-kolonel Filloteau van het 27ste regiment lansiers, die in Parijs op doorreis was.

In een kamer op de derde verdieping van een herberg in de rue du Bouloi vond Lucien, met bonzend hart op zoek naar een held, een dikke man met een achterdochtige blik en grote blonde, met zorg gekamde bakkebaarden die over zijn wangen lagen. Hij was stomverbaasd. ‘Mijn hemel,’ zei hij bij zichzelf, ‘dat is gewoon een zaakwaarnemer uit Basse-Normandie!’ Hij stond onbeweeglijk met wijd opengesperde ogen tegenover Filloteau, die hem vergeefs uitnodigde *te willen gaan zitten*. Bij iedere zin uit het gesprek speelde de dappere soldaat uit Austerlitz en Marengo het klaar om aan te komen zetten met *mijn trouw aan de koning of de noodzaak om oproerkraaiers onschadelijk te maken*.

Na tien minuten, die hem een eeuwigheid leken, sloeg Lucien op de vlucht. Hij rende zo hard weg dat Dévelroy moeite had hem bij te houden.

‘Mijn hemel! Is dat een held?’ riep hij eindelijk, plotseling stilstaand. ‘Het is een officier van de marechaussee! Het is de huurmoordenaar van een tiran,

† De Russische tsaar. Is het nodig eraan te herinneren dat er hier een republikein aan het woord is? (*Noot van Stendhal*)

die ervoor betaald wordt zijn medeburgers om zeep te helpen en daar prat op gaat.'

Het toekomstige lid van de Académie zag de dingen heel anders en van een minder verheven standpunt.

'Wat betekent dat gezicht vol walging alsof ze je bedorven paté uit Straatsburg hebben voorgezet? Wil je nu wel of niet iets in de wereld betekenen?'

'Mijn hemel! Wat een schooier!'

'De luitenant-kolonel stelt heel wat meer voor dan jij. Het is een boer die, door er steeds maar weer met zijn sabel op los te slaan voor wie hem zijn soldij betaalt, zijn epauletten met kwasten in de wacht heeft gesleept.'

'Maar zo grof, zo weerzinwekkend!'

'Dat maakt zijn verdiensten alleen maar groter. Terwijl hij zijn commandanten, als die meer in hun mars hadden dan hij, met weerzin vervulde heeft hij ze toch gedwongen de bevordering voor hem aan te vragen die hij gekregen heeft. En jij, mijnheer de republikein, heb jij je hele leven een enkele centime kunnen verdienen? Je hebt de moeite genomen als een koningskind geboren te worden. Je vader voorziet in je levensonderhoud. Als je dat niet had, hoe zou je er dan voor staan? Schaam je je niet dat je op jouw leeftijd niet in staat bent het geld te verdienen dat een sigaar kost?'

'Maar een zo verachtelijk iemand!'

'Verachtelijk of niet, hij staat ver boven je. Hij heeft gewerkt en jij hebt niets gedaan. De man die door de hartstochten van de sterke te dienen, zich de vier stuivers laat geven die een sigaar kost of die, als hij zelf sterker is dan de zwakkelingen met hun geldbuidels, die vier stuivers gewoon pakt, is al dan niet verachtelijk, daarover zullen we het later hebben, maar hij is sterk, het is *een man*. Je kunt hem minachten, maar vóór alles moet je rekening met hem houden. Jij bent maar een kind dat in geen enkel opzicht meetelt, dat mooie zinnen in een boek heeft gevonden en die op een charmante manier nazegt, zoals een goede acteur die zijn rol kent, maar als het op doen aankomt, ho maar. Voordat je een lomperik uit de Auvergne minacht, die ondanks een weerzinwekkend voorkomen geen boodschaploper op een straathoek meer is, maar een beleefdheidsbezoek ontvangt van Lucien Leuwen, een mooie jongen uit Parijs en de zoon van een miljonair, voordat je hem dus minacht, moet je een beetje denken aan het verschil in verdienste tussen hem en jou. Filloteau voorziet misschien wel in het levensonderhoud van zijn vader, een oude boer, terwijl jouw vader in dat van jou voorziet.'

'Nou, jij wordt op de eerste verkiezingsdag al lid van je Académie!' riep Lucien met een ondertoon van wanhoop. 'En ik, ik ben maar een onbenul. Je hebt honderdmaal gelijk, ik zie het, ik voel het, maar ik ben wel te beklagen! Ik verafschuw de poort waar ik doorheen moet. Er ligt te veel drek onder die poort. Tot ziens.'

En Lucien vluchtte weg. Hij zag met plezier dat Ernest hem niet volgde. Hij rende zijn huis binnen en gooide zijn uniform woedend door de kamer. ‘De hemel mag weten waartoe hij me nog zal brengen!’

Een paar minuten later ging hij naar zijn vader, die hij met tranen in zijn ogen omhelsde.

‘Wel, ik zie wat er aan de hand is,’ zei mijnheer Leuwen uiterst verbaasd. ‘Je hebt honderd goudstukken verloren, ik zal je er tweehonderd geven, maar ik houd niet van deze manier van vragen. Ik wil geen tranen zien in de ogen van een tweede luitenant. Moet een dappere militair niet vóór alles denken aan het effect dat zijn uiterlijk op zijn omgeving heeft?’

‘Onze slimme neef Dévelroy heeft me de les gelezen. Hij heeft me net laten zien dat mijn enige verdienste op de wereld is dat ik de moeite genomen heb geboren te worden als de zoon van een man met esprit. Ik heb op eigen kracht nog nooit het geld verdiend dat een sigaar kost; zonder u zou ik in het armenhuis zitten, enz.’

‘Dus je wilt geen tweehonderd goudstukken?’ zei mijnheer Leuwen.

‘Ik krijg door uw goedheid al veel meer dan ik nodig heb, enz. enz. Wat zou ik zijn zonder u?’

‘Nou, de duivel hale je!’ ging mijnheer Leuwen energiek verder. ‘Word je soms saint-simonist? Wat zul je dan vervelend zijn!’ De opwindning van Lucien, die niet tot bedaren kwam, begon zijn vader te amuseren.

‘Ik eis van je,’ zei mijnheer Leuwen, die hem plotseling onderbrak toen het negen uur sloeg, ‘dat je nu meteen naar mijn loge in de Opéra gaat. Daar vind je jongedames die veel meer voorstellen dan jij, want in de eerste plaats hebben ze zich geen moeite gegeven geboren te worden en verder verdienen ze op de dagen dat ze dansen vijftien à twintig francs. Ik eis dat je ze uit mijn naam een souper aanbiedt, als mijn afgevaardigde, begrijp je? Je brengt ze naar de Rocher de Cancale, waar je minstens tweehonderd francs uitgeeft. Zo niet, dan verstoot ik je. Ik verklaar je dan tot saint-simonist en verban je een halfjaar uit mijn omgeving. Een geduchte straf voor een zo gevoelige zoon!’

Lucien voelde een plotselinge genegenheid voor zijn vader.

‘Vinden uw vrienden me vervelend?’ reageerde hij niet zonder enig gezond verstand. ‘Ik zweer u dat ik uw tweehonderd francs heel goed zal uitgeven.’

‘De hemel zij geloofd en onthoud dat er niets zo onbeleefd is als totaal onverwacht over serieuze zaken te spreken met een arme man van vijftenzestig die emoties kan missen als kiespijn en die jou geen enkele aanleiding heeft gegeven om zo hartstochtelijk van hem te komen houden. De duivel hale je! Je zal altijd een laag-bij-de-grondse republikein blijven. Het verbaast me nog dat je geen vet haar hebt en geen smerige baard.’